

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

«_____» _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Державні та муніципальні фінанси»

на тему: **«Наповнення місцевих бюджетів в умовах розширення
бюджетних прав органів місцевого самоврядування»**

Виконавець :

студентка ЦЗФН
Кузнецова Валерія Юріївна

_____
/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н.

_____
(науковий ступінь, вчене звання)

Волкова Оксана Георгіївна

_____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	6
1.1. Економічна сутність та значення місцевих бюджетів.....	6
1.2. Характеристика доходів місцевих бюджетів та джерел їх наповнення.....	13
1.3. Система формування доходів місцевих бюджетів України.....	22
РОЗДІЛ 2. МОНІТОРИНГ НАПОВНЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ	37
2.1. Оцінювання доходів місцевих бюджетів України.....	37
2.2. Оцінювання позикових коштів як джерела наповнення місцевих бюджетів України	51
2.3. Оцінювання міжбюджетних трансфертів як інструмента збалансування місцевих бюджетів України	57
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАПОВНЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗШИРЕННЯ ЇХ БЮДЖЕТНИХ ПРАВ	63
3.1. Зарубіжний досвід наповнення доходів місцевих бюджетів.....	63
3.2. Проблемні питання наповнення місцевих бюджетів України	70
3.3. Напрями вдосконалення наповнення місцевих бюджетів України	79
ВИСНОВКИ	86
Список використаних джерел	92
Додатки	98

ВСТУП

Актуальність теми. Рівень розвитку держави та добробут її громадян зумовлюється рівнем розвитку її органів самоврядування. Саме на місцевому рівні мають вирішуватися значна частина важливих для населення питань в сфері соціального, культурного, економічного розвитку. Зважаючи на значну роль, яка покладається на органи місцевого самоврядування у розбудові суспільства, останні мають бути фінансово спроможними надавати якісні суспільні послуги своїм громадянам. Зазначене потребує передачу місцевим органам влади не тільки повноваження на надання цих послуг, а й відповідний обсяг фінансових ресурсів до місцевих бюджетів як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування. Тільки розширення джерел формування доходів місцевих бюджетів є запорукою якісного виконання органами місцевого самоврядування своїх функцій, зокрема зростання добробуту населення.

Сьогодні однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади виступає фінансова децентралізація. Вона збільшує можливості участі місцевої влади у розвитку території; сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з місцевими потребами.

Набуття органами місцевого самоврядування нових повноважень і відповідальності потребує підвищеної уваги до їх функціонування, розширення економічних функцій, набуття нових компетенцій та знань в умовах фінансової децентралізації

В Україні завжди гострою була проблема фінансового забезпечення місцевих органів влади, що потребує вдосконалення системи мобілізації доходної бази місцевих бюджетів, ефективності використання наявних ресурсів. В сьогоденні, питання наповнення місцевих бюджетів в Україні в умовах розширення бюджетних прав органів місцевого самоврядування в рамках

фінансової децентралізації набули особливої актуальності. Це обумовлено розбудовою інститутів ринкової економіки в країні. Саме це і визначило актуальність обраної теми.

Питання, пов'язані з наповнення місцевих бюджетів України постійно перебувають у центрі уваги вчених та працівників органів державної влади.

Зокрема, питання місцевих бюджетів досліджуються у працях таких науковців як В.Андрущенко, В.Базилевич, О.Василик, В.Геєць, О.Кириленко, І.Луніна, В.Опарін, О.Романенко, І.Сало, С.Слухай, А.Соколовська, О.Сунцова, В.Суторміна, В.Федосов, М.Чорний, І.Чугунов, В.Швець, С.Юрій та інші.

Практичні питання мобілізації доходів місцевих бюджетів розглядалися у наукових та науково-практичних журналах, у періодичній літературі.

Разом з тим, із збільшенням функцій органів місцевого самоврядування та перерозподілом повноважень між центральною владою та місцевим рівнем на користь останніх, зросло фінансове навантаження на місцеві бюджети. Означене потребує додаткових досліджень, їх систематизації та оцінювання.

Метою дослідження є розгляд теоретичних та практичних аспектів наповнення місцевих бюджетів в умовах розширення бюджетних прав органів місцевого самоврядування.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети були поставлені наступні завдання:

- дослідити існуючі погляди на сутність місцевих бюджетів та доходів місцевих бюджетів;
- розкрити організаційно-правове забезпечення наповнення місцевих бюджетів України;
- дослідити зарубіжний досвід формування місцевих бюджетів;
- провести моніторинг наповнення місцевих бюджетів в Україні в умовах розширення їх бюджетних прав;
- визначити основні проблеми наповнення місцевих бюджетів України на сучасному етапі;

- з'ясувати стратегічні напрями удосконалення наповнення місцевих бюджетів України;
- здійснити прогнозування надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів України.

Об'єктом дослідження є доходи місцевих бюджетів.

Предмет дослідження – економічні відносини, що виникають з приводу формування доходів місцевих бюджетів.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої у даній роботі мети використовувались такі методи дослідження, як абстругування, індукція, дедукція, аналіз та синтез, за допомогою яких проводилась оцінка місцевого бюджету, особливостей мобілізації фінансових ресурсів та їх динаміки, а також виокремлення проблемних питань та рекомендації щодо запобігання вдосконалення системи наповнення місцевих бюджетів на сучасному етапі розвитку нашої країни.

Інформаційною базою дослідження є Конституція України, Бюджетний кодекс України, законодавчі і нормативні акти України, які регламентують існуючу бюджетну систему країни, матеріали Міністерства фінансів України, Державного комітету статистики України, дані статистичних щорічників та інформаційно-аналітичних бюлетенів, наукова монографічна література, статті вітчизняних та зарубіжних вчених тощо.

ВИСНОВКИ

1. В науковій літературі визначається комплексний підхід до визначення сутності місцевих бюджетів, з одного боку, як об'єктивного економічного поняття, котре відображає економічні відносини, пов'язані з розподілом і перерозподілом ВВП з метою формування і використання централізованих грошових фондів органів місцевого самоврядування для забезпечення виконання власних і делегованих повноважень, з другого - за змістом як централізованих фондів грошових коштів органів місцевого самоврядування; за формою – як основних фінансових планів органів місцевого самоврядування; за організаційною побудовою – як ланок бюджетної системи України з власною структурою; за правовою ознакою – як одних з найважливіших правових актів органів місцевого самоврядування.

Встановлено, що у науковій літературі існують різні підходи до визначення поняття «доходи місцевих бюджетів». Доходи місцевих бюджетів визначають як, з одного боку фонди грошових коштів адміністративних одиниць, що формуються на основі надходжень у різних її формах та на базі процесу перерозподілу ВВП, що забезпечує виконання власних і делегованих повноважень, з іншого, як сферу економічних відносин громади, яка сферу економічних відносин, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів місцевого рівня. За економічною природою доходи місцевих органів влади поділяють на власні й регулюючі. До власних доходів належать доходи, мобілізовані місцевою владою самостійно на основі власних рішень і за рахунок джерел, визначених місцевим органом влади: місцеві податки і збори, доходи від майна, що належить місцевій владі, та від господарської діяльності комунальних підприємств, комунальні платежі, доходи за рахунок комунальних кредитів і позик.

Власні повноваження включають завдання місцевого значення, що забезпечують реалізацію прав і обов'язків місцевого самоврядування, визначених законами України. Делеговані повноваження охоплюють виконання

функцій, обумовлених законами України, що передаються місцевому самоврядуванню центральним урядом відповідно до принципу субсидіарності. Переважна частина функцій місцевого самоврядування представлена делегованими повноваженнями.

2. Протягом 2014-2016 рр. в Україні формується нова модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів, в контексті якої розширено бюджетні повноваження місцевих органів влади з передачею їм відповідних фінансових ресурсів за рахунок частини загальнодержавних податків та зборів, розширення бази місцевого оподаткування. Встановлено, що з 01.01.2015р. змінилися система формування доходів місцевих бюджетів України, істотно змінено трансфертну політику, а саме систему балансування місцевих бюджетів замінено на систему горизонтального вирівнювання дохідних і видаткових можливостей місцевих органів влади. Фінансове вирівнювання податкоспроможності територій здійснюються лише за двома показниками: податком на прибуток підприємств для обласних бюджетів і податком на доходи фізичних осіб для бюджетів міст, районів та обласних бюджетів. В частині формування доходів місцевих бюджетів характеризується передачею із державного бюджету місцевим бюджетам 10% податку на прибуток підприємств; 100% державного мита; 100% плати за надання адміністративних послуг; 80% екологічного податку; з нових платежів – акцизного податку – 5%, 25% плати за надра; податку на майно; єдиного податку; податку на прибуток комунальних підприємств, місцевих зборів та інших податків, що посилює фінансову спроможність.

3. Роль місцевих бюджетів у бюджетній системі України у 2016 році зросла порівняно з попереднім 2015 роком: питома вага місцевих бюджетів України у Зведеному бюджеті у 2016 році склала 21,8% проти 18,6% у 2015 році, проте не досягла рівня 2010 року – 25,2%, що свідчить не на користь фінансової автономії місцевих бюджетів. Про недостатність фінансових ресурсів для виконання покладених на місцеві органи влади повноважень свідчить

невідповідність частки доходів та видатків у ВВП: 7,2% доходів у ВП проти 14,5% видатків у ВВП.

4. Проведений аналіз показників доходів місцевих бюджетів України за остання п'ять років засвідчив нарощування фінансової бази місцевих бюджетів. Таке нарощування зумовлено збільшенню податкових надходжень шляхом підвищення ставок та розширення бази оподаткування в частині єдиного податку та податку на доходи фізичних осіб, оптимізації міжбюджетних трансфертів через перенесення із спеціального до загального фонду.

5. Встановлено, що у структурі доходів місцевих бюджетів найбільш питому вагу займають трансферти, на другому місці податкові надходження. Співвідношення часток податкових надходжень та офіційних трансфертів у період 2012-2016рр. вказує на те, що перевага серед даних джерел надходжень у наповненні міського бюджету надавалася трансфертам. Проте, відмічається позитивна тенденцію до зростання питомої ваги податкових надходжень на фоні зменшення трансфертів у 2016 році до 53,4% від 59,2% у 2015 році.

6. Доведено, що у структурі доходів місцевих бюджетів України податкові надходження превалюють, в першу чергу за рахунок податку на доходи фізичних осіб, плати за землю. Це зумовлено змінами щодо розподілу податку на доходи фізичних осіб між місцевими і державним бюджетами, а також змінами у процедурі адміністрування плати за землю. Натомість неподаткові надходження, зокрема дохід від комунальної власності не відіграє істотної ролі у формуванні доходів місцевих бюджетів України. При цьому, якщо в абсолютних показниках цей дохід зріс у розглянутий період, то його питома вага у наповненні доходів місцевих бюджетів знизилася у 2016 році до 0,10% з 0,19% у 2012 році. Зазначене свідчить про неефективність політики управління комунальною власністю. Завдяки тому, що до складу місцевих податків було переведено земельний податок, єдиний податок, а також суттєво розширено базу оподаткування податку на нерухоме майно, зросла роль місцевого оподаткування до 11,1% у 2016 році порівняно з 5,5% у 2012 році

7. Аналіз структури доходів місцевих бюджетів України за період 2012-2016рр. за джерелом формування, свідчить про зростання власних доходів та закріплених на фоні зменшення трансфертів. З врахуванням включення до складу власних доходів податку на доходи фізичних осіб.

Аналіз структури власних доходів об'єднаних територіальних громад України за 2016рік та 11 міс. 2017 рік свідчить про зменшення питомої ваги усіх джерел власних доходів на користь питомої ваги податку на доходи фізичних осіб, що є цілком логічним з огляду на збільшення кількості об'єднаних територіальних громад та їх можливість завдяки об'єднанню отримувати цей податок у розмірі 60% до власного бюджету.

8. В роботі розраховані коефіцієнтів оцінювання фінансової спроможності місцевих бюджетів: коефіцієнт бюджетної залежності, фінансової самостійності, фінансової залежності, які свідчать про зростання фінансової незалежності місцевих бюджетів відносно центрального бюджету країни, за виключенням коефіцієнта бюджетної самодостатності. Зниження цього показника свідчить про незбалансованість бюджетних повноважень місцевих органів влади з їх фінансовим забезпеченням.

9. Встановлено, що у виборі форми залучення інвестиційних коштів місцеві органи влади надають перевагу гарантування кредитних зобов'язань суб'єктів господарювання та забезпечують розвиток місцевої інфраструктури за рахунок надання гарантій за кредитними договорами підприємств комунального сектору господарства. При цьому, майже 100% наданих гарантій забезпечують кредити в іноземній валюті. На фоні зменшення прямого боргу, спостерігається стійка тенденція до зростання гарантованого місцевого боргу. За видом кредитування в структурі прямих кредитів переважають зовнішні зобов'язання, питома вага яких за останні п'ять років зросла з 80,9% до 92,4%. Орієнтація місцевих кредитних зобов'язань на зовнішні залучення посилюють валютні ризики їх обслуговування.

10. Світовий досвід ілюструє загальну закономірність, згідно з якою формування дохідної бази місцевої влади та місцевого самоврядування загалом

визначається рівнем децентралізації влади в країні. З посиленням останньої, як правило, зростають податкові надходження до місцевих бюджетів та зменшуються трансферти. У країнах членах – Європейського Союзу податкові надходження становлять близько 70%, у Швеції та Данії – понад 80%. Місцеві податки утворюють близько 60% прибуткової бази місцевих органів влади в Німеччині, 48% – у Швейцарії, 38% – в Італії, 45% – в Австралії, 44% – в Норвегії.

11. Проаналізувавши динаміку наповнення місцевих бюджетів виділити наступні фактори, які впливають на формування доходів місцевих бюджетів України : проведення адміністративно-територіальної реформи, об'єднання територіальних громад; легалізація виплати заробітної плати та стан її заборгованості ; зміни бюджетно-податкового законодавства; касові розриви і позики з Єдиного казначейського рахунку; обсяг валового регіонального продукту (ВРП); незабезпеченість місцевих бюджетів власними доходами; фінансові результати комунальних підприємств; рівень зайнятості населення у всіх сферах економічної діяльності. Вищеперелічені фактори впливають на формування наступних ризиків наповнення доходів місцевих бюджетів України: тінізація економіки, ризик адміністрування податків, ризик незавершеності адміністративно-територіальної реформи, ризик недофінансування делегованих державою повноважень, ризик недостатності фінансування власних повноважень, ризик боргового навантаження, ризик неефективного управління комунальної власністю.

12. Враховуючи пріоритетність туристичної галузі для економічного розвитку України в роботі проведено прогнозування надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів за умови зростання кількості іноземних туристів за допомогою методу математичного моделювання використовуючи програмне забезпечення Excel. Прогнозування свідчить, що надходження туристичного збору до місцевих бюджетів у 2017 році зростуть на 141,9% порівняно з 2016 роком.

13. З огляду проголошену Україною євроінтеграцію, подальша розбудова місцевих фінансів має провадитися виключно в рамках реалізації

основних положень Європейської хартії місцевого самоврядування в сфері місцевого самоврядування. Запропоновано наступні заходи вдосконалення системи фінансового забезпечення місцевих бюджетів України: в сфері вдосконалення системи оподаткування розширення повноважень місцевих громад стосовно запровадження нових місцевих податків і зборів та їх адміністрування, введення нових місцевих зборів за збирання та утилізацію сміття, запровадження загальнообов'язкового декларування доходів громадян та податковий контроль за відповідністю задекларованих доходів та витрат громадян, удосконалити механізм справляння податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, в частині визначення базою оподаткування економічну (ринкову) вартість нерухомого майна; забезпечити зниження масштабів тінізації заробітної плати шляхом подальшого зниження податкового навантаження на оплату праці, проведення повної інвентаризації активів територіальних громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз та оцінка реалізації бюджетної децентралізації в Україні . – Аналітична записка. [Електронний ресурс]/ Асоціація міст України. – Режим доступу: [http:// www.niss.gov.ua/articles/2242](http://www.niss.gov.ua/articles/2242)
2. Батажок С. Г. Доходи місцевих бюджетів як основа фінансової незалежності органів місцевого самоврядування / С. Г. Батажок // Формування ринкових відносин в Україні. - 2016. - № 2. - С. 86-91
3. Беновська Л. Я. Проблеми фінансування видатків місцевих бюджетів у контексті бюджетно-податкової децентралізації / Л. Я. Беновська // Регіональна економіка. - 2015. - № 1. - С. 87-95.
4. Бондарук Т. Г. Доходи місцевих бюджетів в умовах децентралізації / Т. Г. Бондарук // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. - 2015. - № 1. - С. 51-56.
5. Бондарук Т. Г. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні / Т. Г. Бондарук // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 1. – С. 56–66.
6. Борщевич Л. О. Місцевий бюджет як основа фінансової самостійності / Л. О. Борщевич // Теорія та практика державного управління. - 2009. - Вип. 1. - С. 169-172.
7. Бюджет-2018 — черговий виклик для місцевого самоврядування [Електронний ресурс]/ Асоціація міст України. – Режим доступу: <http://auc.org.ua/novyna/byudzheth-2018-chergovyy-vyklyk-dlya-miscevogo-samovryaduvannya>
8. Бюджетна безпека України в координатах гібридних загроз фінансової системи: Аналітична доповідь. [Електронний ресурс]/ Інститут стратегічних досліджень НАН України. - Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/byudzh_dezpeka-76082.pdf

9. Бюджетний кодекс України: Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
10. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 рік. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua/publications/monitoringcategories/richnyu>
11. Бюджетна система: Навчальний посібник / Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та інш.- Одеса: Видавництво Бартенєва, 2014.– 392с.
12. Вовна Н. Наукова парадигма доходів місцевих бюджетів / Н. Вовна // Світ фінансів. – 2007. – Вип. 2 (11). – С. 49–62. 5.
13. Виноградня В. М. Особливості функціонування фінансових систем в країнах з ринковою економікою / В. М. Виноградня // Економічний вісник університету. - 2013. - Вип. 20(1). - С. 199-205.
14. Войтко Р. В. Місцевий бюджет: склад та джерела надходження до області / Р. В. Войтко // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Економіка. - 2010. - Вип. 13. - С. 4-11
15. Гайка О. Р. Проблеми правового регулювання набрання чинності рішення про місцевий бюджет / О. Р. Гайка // Держава і право. Юридичні і політичні науки. - 2013. - Вип. 59. - С. 318-324
16. Гнатовська А. І. Визначення поняття "місцевий бюджет" як об'єкта міжбюджетних відносин / А. І. Гнатовська // Вісник Чернівецького факультету Національного університету "Одеська юридична академія". - 2012. - Вип. 1. - С. 142-150
17. Далевська Т. А. Основні теорії та моделі місцевих фінансів / Т. А. Далевська // Економічний вісник університету. - 2015. - Вип. 27(1). - С. 155-162.
18. Джерела доходів місцевих бюджетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
19. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України : моногр. / В. Г. Дем'янишин. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 496 с.

20. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
21. Дорош В. Ю. Наукові підходи до ідентифікації поняття "доходи місцевих бюджетів" / В. Ю. Дорош // Економічний форум. - 2016. - № 3. - С. 260-266
22. Європейська Хартія місцевого самоврядування: Зб. типових документів і рекомендацій з питань місцевого самоврядування. – М. : Вид-во Уряду РФ, 1995. – С. 41–44.
23. Євтушенко Н. М. Формування місцевих бюджетів в контексті бюджетної децентралізації / Н. М. Євтушенко // Економічний вісник університету. - 2015. - Вип. 27(1). - С. 162-168
24. Здерчук Л. В. Місцевий бюджет: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку / Л. В. Здерчук, М. М. Поляк // Молодий вчений. - 2015.- № 1(1). - С. 88-91.
25. Кремень О. І. Фінанси : навчальний посібник / О. І. Кремень. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с
26. Карамушка Л. І. Місцевий бюджет як фінансова основа розвитку територіальних громад / Л. І. Карамушка // Економічний вісник університету. - 2014. - Вип. 23(1). - С. 206-210.
27. Конституція України. – К., 1996.
28. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затверджено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333р.
29. Крохіна Ю.А. Бюджетне право / Ю.А. Крохіна. М.: Норма, 2009. – 456с.
30. Ламський М. Д. Доходи місцевих бюджетів як інструмент забезпечення повноважень органів самоврядування / М. Д. Ламський // Бізнес Інформ. - 2013. - № 11. - С. 142-147.
31. Лісовська Л. Фінансове підґрунтя місцевого самоврядування в Україні: стан та перспективи розвитку / Л. Лісовська // Світ фінансів. – 2012. – Вип. 2. – С. 91–97

32. Макогон В. Методологічні аспекти формування доходів місцевих бюджетів / В. Макогон // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. - 2009. - № 4. - С. 92-99.

33. Малярчук А.К. Наповнення місцевих бюджетів в умовах розширення бюджетних прав органів місцевого самоврядування: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / А.К. Малярчук ; Терноп. держ. екон. ун-т. — Т., 2005. — 21 с.

34. Мамонова В. В. Місцеві фінанси в умовах децентралізації влади: шляхи вдосконалення управління / В. В. Мамонова, О. С. Горбатенко // Теорія та практика державного управління. - 2016. - Вип. 1. - С. 154-159

35. Молдован О. О. Стратегія реформування системи державних фінансів України: завдання, пріоритети, механізми : аналіт. доп. / О. О. Молдован. – К. : НІСД, 2014. – 48 с.

36. Моніторинг процесу децентралізації станом на грудень 2017 року . [Електронний ресурс].- Режим доступу : http://decentralization.gov.ua/monitoring2017_12_ua

37. Музика О.А. Поняття “доходи місцевих бюджетів” і відмежування його від суміжних бюджетно-правових категорій // Право України. – 2004. – № 10. – С. 63-68.

38. Нікітіна Л.О. Правові засади формування місцевих бюджетів: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Л.О. Нікітіна ; Держ. податк. адмін. України, Нац. акад. держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2004. — 18 с.

39. Олейник Д.І. Міжнародний досвід фінансування сталого розвитку спільнот (на прикладі формування мережевої інфраструктури)// [Електронний ресурс].- Режим доступу : http://decentralization.gov.ua/monitoring2017_12_ua

40. Омелянович Л. О. Нові погляди на бюджетні відносини в Україні / Л. О. Омелянович // Вісник Донецького національного університету економіки торгівлі ім. Туган-Барановського. – 2013. – №3. – С. 100–107

41. Офіційний сайт Асоціації міст України: Режим доступу: <http://auc.org.ua>

42. Офіційний сайт Державної служби казначейства України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua>

43. Панасюк Л.В. Фінансові ресурси місцевих органів влади: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.08 / Л.В. Панасюк ; Нац. ун-т Держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2009. — 19 с.

44. Перощук З. І. Доходи місцевих бюджетів як фінансова основа місцевого самоврядування / З. І. Перощук // Право і суспільство. - 2011. - № 3. - С. 146-149.

45. Податковий кодекс України від 23 груд. 2010 р. № 2856-VI — Режим доступу : zakon.rada.gov.ua.

46. Петрушенко Ю. М. Джерела формування місцевих бюджетів: вітчизняний і зарубіжний досвід / Ю. М. Петрушенко, А. С. Воронцова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. - 2014. - Вип. 40. - С. 226-233.

47. Покоłodна О. В. Формування доходів місцевих бюджетів в Україні в 2016 році / О. В. Покоłodна, А. С. Бойко // Вісник економіки транспорту і промисловості. - 2016. - Вип. 54. - С. 203-208

48. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

49. Пушак Я. Я. Резерви підвищення забезпеченості дохідної частини місцевих бюджетів / Я. Я. Пушак // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 1 (10). – С. 29–32

50. Рева Т. М. Місцеві фінанси :навчальний посібник / Т. М. Рева, К. Ф. Ковальчук, Н. В. Кучкова. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 208 с

51. Саленко О. Ф. Ризики формування доходів місцевих бюджетів та шляхи їх мінімізації / О. Ф. Саленко, В. І. Глухова, А. А. Пономаренко // Сталий розвиток економіки. - 2014. - № 1. - С. 220-227

52. Свердан М. М. Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів / М. М. Свердан // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. - 2010. - Вип. 3. - С. 268-279.

53. Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року, затверджено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.04.2017р. №275-Р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

54. Сидор І. Власні і закріплені доходи місцевих бюджетів: проблеми формування та резерви зростання / І. Сидор // Вісник Тернопільського національного економічного університету. - 2014. - Вип. 3. - С. 20-29.

55. Система державних видатків та фінансової звітності (ДВФЗ) в Україні: Експертний звіт 2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://gogov.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/Zvit-z-efektivnosti-upravlinnya-derzhavnimi-finansami.pdf>

56. Скільки іноземців відвідує «країну. Аналітичний портал» Слово і діло». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2017/09/01/infografika/suspilstvo/skilky-inozemcziv-vidviduye-ukrayinu>

57. Федорук А. П. Місцевий бюджет — головний важіль, соціально-економічного та культурного розвитку (на прикладі бюджету м.буча на 2012 рік) / А. П. Федорук // Економіка та держава. - 2012. - № 3. - С. 127-129

58. Юрій С. І. Фінанси [Текст] : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К. : Знання, 2008. – 611 с

59. Фінанси: Навчальний посібник в 2-х частинах/ Баранова В.Г., Волохова І.С., Хомутенко В.П. та інш. – Одеса: Атлант, 2015